

ע"פ 5300/20 - פלוני נגד מדינת ישראל, פלונית

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 5300/20

לפני:

כבוד השופט י' אלרון
כבוד השופט א' שטיין
כבוד השופט ח' כבוב

המערער:

פלוני

נגד

המשיבים:

1. מדינת ישראל
2. פלונית

ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בחיפה ב-
תפ"ח 37417-03-20 מיום 16.6.2020 שניתנה על
ידי השופטים א' לוי, ע' קוטון ו-א' באומגרט

תאריך הישיבה:

ו' בתמוז התשפ"ג (25.6.2023)

בשם המערער:

עו"ד מתן לקר

בשם המשיבים:

עו"ד עידית פרג'ון

פסק-דין

1. לפנינו ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בחיפה (השופטים א' לוי, ע' קוטון ו-א' באומגרט) ב-תפ"ח 37417-03-20 מיום 16.6.2020, בגדרה הורה על הפסקת ההליכים נגד המערער משנקבע כי אינו מסוגל לעמוד לדין, וכן על מתן צו אשפוז עבורו לתקופה מרבית של 20 שנה.

כתב אישום

2. בתמצית יתואר, כי לפי כתב האישום המערער התגורר יחד עם אחיו וגיסתו - המתלוננת, ושלושת ילדיהם הקטינים של אחיו וגיסתו. בשלב מסוים, התגלע סכסוך בין המערער לבין אחיו וגיסתו, על רקע תשלומים הנוגעים לאחזקת הבית ואיומים שהמערער הפנה כלפיהם. ביום 1.3.2020, בשעה 8:30 המערער והמתלוננת שהו לבדם בדירה. האחרונה פנתה למערער ושאלה האם הוא לא עובד היום. לכך השיב בכעס באומרו "לא, בגללך לא הלכתי לעבודה. את חושבת שאת מלכה פה, קיבלת את הכיסא, תפסת את הכיסא". המתלוננת ניסתה להרגיעו, ואילו הוא בתגובה איים בפגיעה שלא כדין בגופה בכוונה להפחידה באומרו "את צריכה למות". המערער הלך לחדרו, והמתלוננת נכנסה לחדר העבודה.

בשלב מסוים, גמלה בליבו של המערער ההחלטה לגרום למותה של המתלוננת. לצורך כך, הצטייד בסכין מטבח אשר אורך להבה הוא 13.5 ס"מ ונעל את דלת הבית כדי למנוע את בריחת המתלוננת מפניו. אז, נכנס המערער לחדר העבודה, נעל את דלת החדר, ניגש אל המתלוננת ואיים עליה בצעקות באומרו "את צריכה למות, את צריכה למות, תמותי", והחל לדקור אותה בחזה תוך שהוא צועק לעברה "את צריכה למות, צריך להרוג אותך, לרצוח אותך". המתלוננת צעקה לעברו ושאלה "מה אתה עושה", אך הוא המשיך לדקור אותה שוב ושוב בפלג גופה העליון, בעודו צועק לעברה שהיא צריכה למות, וכל זאת בכוונה לגרום למותה.

במהלך התקיפה, המתלוננת תפסה את להב הסכין וניסתה להדוף את המערער תוך שהיא מתחננת שיעזוב אותה ויפסיק לדקור אותה. המערער אחז בחולצתה וידה והיא הורידה את החולצה דרך השרוול, והצליחה לצאת מחדר העבודה לכיוון המטבח. משכשלה המתלוננת לצאת מהבית, אשר דלתו ננעלה כאמור בידי המערער, הוא הוסיף ודקר אותה בגבה ובידיה מספר פעמים בכוונה לגרום למותה.

בהמשך, המתלוננת הצליחה להימלט מהבית בעודה זועקת לעזרה, תוך שהמערער רודף אחריה וצועק לעברה "תמותי, תמותי, איך את לא מתה עדיין". רק כאשר הגיע אדם נוסף אשר שמע את זעקות המתלוננת וחצץ בינה לבין המערער, הוא חדל ממעשיו.

כתוצאה ממעשיו של המערער, למתלוננת נגרמו למעלה מ-20 פציעות, חתכים וחבלות חמורות, בכללן, פצע דקירה חודר ומסכן חיים בבית החזה, חתך בסנטר, חתך בצוואר, דקירות מרובות בפלג גוף עליון ובידיים. בשל פגיעות אלו, המתלוננת אושפזה בבית החולים.

בגין האמור לעיל, למערער יוחסו עבירות ניסיון לרצח לפי סעיף 305(1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק); ואיומים לפי סעיף 192 לחוק.

החלטת בית המשפט המחוזי

3. בסמוך לאחר מעצרו של המערער, הוא נשלח להסתכלות פסיכיאטרית אשר סוכמה בחוות דעת מיום 25.3.2020, ולאחר מכן בחוות דעת נוספת מיום 11.6.2020. בחוות הדעת פורט כי המערער סובל ממחלה נפשית של סכיזופרניה פרנואידי, וכי בעת ביצוע המעשים היה שרוי במצב פסיכוטי הלוצינטורי פעיל, לא הבדיל בין רע לטוב, בין מותר לאסור, פעל על פי תכנים פסיכוטיים ולא יכול היה להימנע מהמעשים המיוחסים לו. כמו כן, צוין כי גם בעת הזו המערער מצוי במצב פסיכוטי פעיל וכי הוא אינו יכול לשאת באחריות על המעשים המיוחסים לו. עוד הודגש כי במצבו הנוכחי הוא מהווה סכנה לעצמו ולבני משפחתו ועל כן זקוק להמשך אשפוז וטיפול פסיכיאטרי בבית חולים לבריאות נפש.

על רקע חוות הדעת, הוסכם בין הצדדים כי המערער אינו כשיר לעמוד לדין, תוך שבא-כוח המערער הסתייג וציין כי אין באמור כדי להוות הודאה של המערער בביצוע העבירה שיוחסה לו. משכך, סוכם על הפסקת ההליכים בעניינו של המערער.

4. לאחר שבית המשפט המחוזי עיין בתיק החקירה, ובפרט בהודעת המתלוננת ובהודאת המערער, נקבע כי ישנן ראיות לכאורה לביצוע המעשים. על קביעה זו לא חלקה ההגנה מטעם המערער.

5. בית המשפט המחוזי הורה אפוא על הפסקת ההליכים בעניינו של המערער מכוח סעיף 170(א) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: חוקסדר הדין הפלילי), משנקבע כי המערער אינו מסוגל לעמוד לדין. כמו כן, נקבע כי המערער יוחזק באשפוז על פי צו אשפוז למשך תקופה מרבית של עד 20 שנה לפי סעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991 (להלן: חוק טיפול בחולי נפש).

מכאן הערעור שלפנינו.

טענות הצדדים בערעור

6. לטענת המערער, החלטת בית המשפט המחוזי שגויה ויש להורות על זיכוי או לחלופין על הפחתת תקופת האשפוז המרבית שנקבעה בעניינו. נטען, כי אילו בית המשפט המחוזי היה "בוחר לעומק" את הראיות, ולא רק את בחינת קיומן של ראיות לכאורה, אזי לא היה מייחס לו עבירת ניסיון לרצח אלא עבירה קלה הימנה מאחר שלא התכוון להמית את המתלוננת. יתר על כן, נטען כי ייתכן והיה נכון להורות על זיכוי המלא מאחריות למעשיו, ולא רק על הפסקת ההליכים.

בא-כוחו הנוכחי של המערער טוען כי לא נעשה בירור מעמיק של הראיות, בין היתר, כתוצאה מהתנהלות סנגורו הקודם אשר ייצגו בבית המשפט המחוזי. עוד הוא מלין על כך שלא מונה לו אפוטרופוס כבר כאשר הוכר על ידי רשויות הרווחה כמתמודד נפש, ומטעם זה נפגע "בירור האמת" בחקירותיו במשטרה ובהליך בבית משפט קמא.

לבסוף, לעמדת המערער, בית המשפט המחוזי שגה כאשר השית עליו "עונש מקסימלי", כהגדרתו, בדמות תקופת אשפוז מרבית למשך 20 שנים, ואילו היה מקום לקצוב תקופת אשפוז מרבית קצרה יותר לנוכח נסיבותיו האישיות ומאחר שישנם גורמי מקצוע אשר אינם מייחסים לו "סכנה לציבור כלל וכלל".

7. מנגד, לעמדת המשיבה, החלטת בית המשפט המחוזי בדין יסודה ויש לדחות את הערעור. נטען, כי לנוכח הסכמת הצדדים באשר לעובדותיו של כתב האישום ולאחר שבית המשפט המחוזי התרשם מהראיות הלכאוריות שהונחו לפניו, נקבע דבר קיומן של ראיות לכאורה מספיקות להתקיימות עבירת ניסיון לרצח. הודגש, כי בשלב זה בית המשפט בוחן את התגבשות היסוד הפיזי של העבירה מבלי לבחון את מחשבתו הפלילית של הנאשם. כאשר בענייננו, נסיבות המעשה מלמדות בבירור כי מדובר בניסיון לרצח, עת המערער דקר דקירות מסכנות חיים את המתלוננת תוך שהוא מבטא את כוונתו להמיתה. עוד הובהר כי אין לזכות את המערער מאחר שלא התקיימו התנאים שנקבעו בהלכת אשקר (רע"פ 8601/15 אשקר נ' מדינת ישראל (15.5.2017) (להלן: הלכת אשקר)). בכללם, הצהרת הסנגור כי המערער ביצע את מעשה העבירה. גם ביחס לתקופת האשפוז נטען כי נכון עשה בית המשפט המחוזי אשר הורה על תקופת אשפוז מרבית של 20 שנה, מאחר שהחריג הקבוע בחוק חל במקרים נדירים ומצומצמים ביותר, אשר אינם מתגבשים בעניינו של המערער.

אשר לטענות המערער נגד סנגורו הקודם, נטען כי משלא הובאה התייחסותו, יש לדחות על הסף כל טענה בדבר "כשל בייצוג". עוד הובהר כי דין הטענה לדחייה גם מאחר שקו ההגנה שנבחר הוא סביר בנסיבות העניין.

דיון והכרעה

8. לאחר שעיינתי בהחלטת בית המשפט המחוזי, בחוות הדעת הפסיכיאטריות בעניינו של המערער, בטענות הצדדים כפי שנכתבו בהודעת הערעור ובתגובת המשיבה ונשמעו בדיון לפנינו, הגעתי לכלל מסקנה כי דין הערעור להידחות, וכך אציע לחברי לעשות.

9. אתיחס תחילה לטענות המערער בדבר "כשל בייצוג". כידוע, יש להידרש במשורה לטענות אלו, והן תתקבלנה במקרים חריגים בלבד שבהם ניתן להצביע על קיומו של עיוות דין. המבחן לבחינה זו הוא מבחן סיבתיות-תוצאתי שלפיו אלמלא הייצוג הכושל - תוצאת ההליך הייתה משתנה (ע"פ 2840/23 קוטובסקי נ' מדינת ישראל, פסקה 18 (6.6.2023)). מלבד זאת, בפסיקה נקבע מעין "תנאי סף" לבחינת טענת כשל בייצוג והוא כי יש להציג לבית המשפט את עמדת הסנגור הקודם, אשר ממנה ניתן ללמוד האם אכן יש ממש בטענות המערער על אודות כשל בייצוג, אם לאו (ע"פ 1779/22 משה נ' מדינת ישראל, פסקה 35 (18.6.2023)).

בענייננו, אין חולק כי עמדת הסנגור הקודם לא הובאה, לא במפורש ולא במשתמע. די בכך כדי לדחות את טענות המערער בדבר כשל בייצוג. למעלה מן הצורך, גם לגוף העניין, מהתנהלות ההליך בבית המשפט המחוזי מתקבל

הרושם כי הבחירה במסלול של הפסקת הליכים ואשפוז המערער, נעשתה באופן מחושב ושקול מצד סנגורו הקודם של המערער. בנסיבות העניין, כפי שיפורט להלן, קו ההגנה שנבחר מהווה בחירה סבירה וראויה, אם לא למעלה מכך, באופן שאינו מאפשר לקבל טענת כשל בייצוג.

10. כמו כן, איני מוצא ממש בטענות המערער ביחס לאי-מינוי אפוטרופוס עבורו, ולכך שנגרם לו עיוות דין בהליך בבית המשפט המחוזי בשל כך. כאמור, המערער היה מיוצג על-ידי סנגור בערכאה קמא אשר עשה עבודתו נאמנה למען האינטרסים של המערער, ולא מתעורר שום חשש לעיוות דין.

11. כעת, אפנה לדון בטענות המערער ביחס להפסקת הליכים לפי סעיף 170(א) לחוק סדר הדין הפלילי ואשפוזו הכפוי לפי סעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש. לצורך כך, אפרט תחילה במידת מה את המסגרת הנורמטיבית הרלוונטית לענייננו.

מסגרת נורמטיבית - נאשם-חולה-נפש

12. שתי הוראות חוק עיקריות נועדו להתמודד עם מצב שבו ניצב עניינו של נאשם-חולה-נפש לפני בית המשפט - ההוראה המהותית, העוסקת במצבו הנפשי של הנאשם-חולה-נפש בעת ביצוע המעשים, מעוגנת בסעיף 34ח לחוק העונשין, ולפיה אי-שפיות הדעת בעת ביצוע העבירה מהווה סייג לאחריות פלילית (ראו: ע"פ 9045/16 אדני נ' מדינת ישראל, פסקאות 26-36 (7.3.2018)); וההוראה הדיונית, המתמקדת במצבו הנפשי של הנאשם-חולה-נפש בעת ניהול ההליך הפלילי, כאמור בסעיף 170(א) לחוק סדר הדין הפלילי, ולפיה לא ינוהל הליך פלילי נגד נאשם-חולה-נפש אשר לא מסוגל לעמוד לדין בשל מחלתו (ראו בהרחבה: ע"פ 2531/19 פלונית נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (26.5.2021) (להלן: עניין פלונית)).

13. מלבד ההבדל ביחס למיקום על ציר זמן ההליך הפלילי, ישנה משמעות מעשית שונה ליישום כל אחת מהוראות חוק אלו באשר לאופן סיום ההליך הפלילי נגד נאשם-חולה-נפש. בעוד שהליך לפי ההוראה המהותית מתמקד במידת אחריותו של הנאשם-חולה-נפש לעבירה הפלילית ומוביל לזיכוי (רע"פ 2675/13 מדינת ישראל נ' וחנון (3.2.2015)); הליך שמתקיים לפי ההוראה הדיונית מתייחס רק לאפשרות לקיום משפט לבירור אשמתו, ומוביל להפסקת הליכים בשלב זה, כך שהיה והנאשם ישוחרר מאשפוז, היועץ המשפטי לממשלה רשאי להורות כי יועמד לדין מחדש (סעיף 21 לחוק טיפול בחולי נפש).

זאת ועוד, במקרה שבו מתקיימים שני המצבים יחדיו - הן אי שפיות מהותית בעת המעשה והן אי כשירות דיונית בעת ניהול ההליך הפלילי - נקבע בהלכת אשקר כי ככלל תהא התוצאה הפסקת הליכים. זאת, למעט במקרה בו מתקיימים ארבעה תנאים מצטברים, אשר בו הנאשם-חולה-נפש יזוכה מאחריות פלילית (הלכת אשקר, בפסקה 9):

"א. התביעה אינה חולקת על חוות הדעת הפסיכיאטרית על שני חלקיה.

ב. הסניגור הצהיר כי בחן היטב את חומר הראיות, בחן את האינטרס של הנאשם אותו הוא מייצג, והוא מודע לנפקויות

הזיכוי מחמת אי שפיות - ולאחר כל אלה הוא מצהיר כי הנאשם ביצע את מעשה העבירה [...]

ג. תיק החקירה הוגש לבית המשפט כתיק מוצגים מוסכם, בית המשפט עיין בתיק והגיע למסקנה כי הנאשם ביצע את מעשה העבירה.

ד. בית המשפט יקבע בפסק הדין המזכה את הנאשם מחמת סייג אי השפיות כי הנאשם ביצע את מעשה העבירה."

14. בשלב הבא, שתי הוראות החוק מובילות לסעיף 15 לחוק טיפול בחולי נפש - ההוראה המהותית וזיכוי הנאשם-חולה-נפש מנחות כי בית המשפט יצווה על אשפוז הכפוי או על קבלת טיפול מרפאתי (סעיף 15(ב) לחוק טיפול בחולי נפש), ואילו ההוראה הדיונית והפסקת ההליכים מאפשרים לבית המשפט להורות על אשפוז הכפוי או על קבלת טיפול מרפאתי (סעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש). בין כך ובין כך, תקופת האשפוז המרבית תהיה, ככלל, כתקופת המאסר המרבית, למעט במקרים נדירים ביותר (סעיף 15(ד) לחוק טיפול בחולי נפש).

מן הכלל אל הפרט

15. לטענת המערער, כמפורט לעיל בהרחבה, בית המשפט המחוזי שגה כאשר לא זיכה אותו מאחריות פלילית למעשיו או לחלופין כאשר לא ייחס לו עבירה אחרת קלה מעבירת ניסיון לרצח. אף נטען כי ממילא היה על בית המשפט המחוזי לקצוב עבורו תקופת אשפוז מרבית הקצרה מתקופת המאסר המרבית בגין עבירת ניסיון לרצח. כפי שאפרט להלן, בשלוש טענות אלו אין ממש ודין להידחות.

16. ביחס לסיווג סיום ההליך - זיכוי או הפסקת הליכים. בעניינו של המערער, הוגשו כאמור שתי חוות דעת פסיכיאטריות, מהן עולה הן כי בעת ביצוע המעשים המיוחסים לו הוא "היה שרוי במצב פסיכואטי הלוצינטורי פעיל [...]" לא היה יכול להימנע מהמעשים שבהם הוא מואשם ולכן לא אחראי על מעשיו באותו עת"; הן כי במועד ניהול ההליך הפלילי, המערער "עדיין שרוי במצב פסיכואטי פרנואידי פעיל [...]" לא מסוגל לעמוד לדין ולעקוב אחרי הליכי משפט". במצב דברים זה, כאמור, האכסניה המתאימה לביורור סיווג סיום ההליך היא לפי הלכת אשקר.

במקרה דנן, נכון עשה בית המשפט המחוזי אשר הורה על הפסקת הליכים לפי סעיף 170(א) לחוק סדר הדין הפלילי. זאת, מאחר שלא מתקיימים התנאים המצטברים המובילים לזיכוי הנאשם-חולה-נפש לפי הלכת אשקר. כך, בפרט ביחס לתנאי השני שלפיו על הסניגור להצהיר כי "הנאשם ביצע את מעשה העבירה", בעוד שלפני בית המשפט המחוזי הסניגור הבהיר והדגיש ב"רחל בתך הקטנה" כי "אין בכך כדי להודות בעובדה כלשהי, באשמתו של הנאשם. הנאשם אף מדגיש בכל חומר החקירה שלא הייתה לו כונה לגרום למותה של המתלוננת [...]" אין בכך כדי להודות בעובדה כלשהי" (פרוטוקול הדיון מיום 16.6.2020, עמ' 8, ש' 4-7). מדובר בעמדה מקצועית וסבירה מצד הסניגור המתקשקש על כך שהמערער לא יודה במעשה העבירה שיוחס לו, גם אילו ייתכן שההשלכה של בחירה זו היא סיום ההליך בדרך של הפסקת הליכים ולא בזיכוי מאחריות פלילית (עניין פלונית, בפסקה 8). משכך, הואיל ואין הסכמה בין התביעה, ההגנה ובית המשפט ביחס למצב העובדתי של התרחשות מעשה העבירה - אין מקום להורות על זיכוי של המערער מהעבירה שיוחסה לו כי אם להורות רק על הפסקת הליכים בעניינו.

17. מכאן, לעבירה אשר יוחסה למערער - עבירת ניסיון לרצח. בצדק טוען בא-כוח המערער כי לקביעת העבירה אשר תיוחס למערער, ישנה השפעה מעשית ומשמעותית. כך, ביחס לתקופת האשפוז המרבית אשר תהא כתקופת המאסר המרבית בעבירת ניסיון לרצח; הסדרי הפיקוח השונים החלים על נאשם-חולה-נפש בעבירות רצח או ניסיון לרצח לבין נאשם בעבירות אחרות, קלות מהן; ואף בשל ההיבטים החברתיים הנלווים לעבירה כזו או אחרת המיוחסת לנאשם (דברי ההסבר להצעת חוק טיפול בחולי נפש (תיקון מס' 8), התשע"ב-2012, ה"ח 668, 668).

לצורך מתן צו אשפוז עבור נאשם-חולה-נפש אשר הופסקו ההליכים בעניינו, על בית המשפט להשתכנע כי "יש ראיות לכאורה כי הנאשם עשה את מעשה העבירה שבו הואשם בכתב האישום או שעשה מעשה עבירה אחר המבוסס על אותן עובדות [...] שבכתב האישום". יודגש, כי המדובר בראיות הנוגעות ליסוד הפיזי שבעבירה, מבלי שנדרש להוכיח את יסודות המחשבה הפלילית והאשמה (ע"פ 3083/17 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 23 (14.8.2018)).

על רקע האמור, ברי כי עובדות התרחשות מעשה העבירה בעניינו אינן מותרות ספק בכך שישנן די והותר ראיות לכאורה לביצוע עבירת ניסיון לרצח. במשך דקות ארוכות המערער דקר שוב ושוב את המתלוננת, בעודו צועק "את צריכה למות, צריך להרוג אותך, לרצוח אותך" וזאת תוך שהמתלוננת זועקת ומתחננת על חייה ללא הועיל. גם ניסיונות המתלוננת לחמוק מתקיפת המערער כשלו, בעודו דוקר אותה שוב ושוב בפלג גופה העליון והיא נואשת, אוחזת בלהב הסכין על מנת לעצור בעדו מלהמשיך ולדקור אותה. יתרה מזו, המערער המשיך ואחז בחולצתה ובידה, בעוד היא מנסה להדוף אותו כדי להיחלץ מידי, כאשר כתוצאה ממאבק זה, המתלוננת נותרה עירומה בפלג גופה העליון. גם כשהצליחה לצאת מהחדר לעבר המטבח, נתקלה בדלת הבית הנעולה, כאשר המערער השיגה והמשיך לדקור אותה על מנת למנוע ממנה לצאת מהבית. המתלוננת אשר הצליחה למלט נפשה אל חצר הבית, זעקה לעזרה בעוד המערער בעקבותיה, סכיניו בידו והוא קורא "תמותי, תמותי, איך את לא מתה עדיין". רק לאחר שאדם אחר שמע את זעקות העזרה של המתלוננת וחצץ בינה לבין המערער, הוא חדל ממעשיו. כתוצאה ממעשי המערער, למתלוננת נגרמו למעלה מ-20 דקירות וחתכים לרבות פצע דקירה חודר ומסכן חיים. למול התרחשות עובדתית זו, אין ליתן משקל לדברי המערער כי ביסוד הנפשי שמאחורי מעשיו - "לא התכוון" לרצוח את המתלוננת. מה גם שעל פני הדברים, מדבריו של המערער כאמור במהלך אירוע הניסיון לרצח, מתקבל רושם אחר וברור אף ביחס ליסוד הנפשי שנלווה למעשיו.

יתר על כן, נקבע זה מכבר כי על מנת שבית המשפט ימיר את סעיף העבירה המיוחס לנאשם-חולה-נפש - "נדרש כי הנסיבות העובדתיות ילמדו באופן מובהק כי סעיף האישום הנבחר איננו מתאים להפסקת ההליכים" (עניין פלונית, בפסקה 13). ניכר כי נסיבות עניינו אינן צולחות משוכה גבוהה זו, משההתרחשות העובדתית מלמדת היטב על ראיות לכאורה לביצוע עבירת ניסיון לרצח.

18. מן המקובץ אף עולה כי בדין ניתן צו אשפוז לתקופה מרבית של 20 שנה כתקופת המאסר המרבית בעבירת ניסיון לרצח, הואיל ולא מדובר בכך ש"מעשה העבירה בוצע בנסיבות מקילות במיוחד" המצדיק קביעת תקופת אשפוז מרבית קצרה יותר.

לאחרונה עמדתי בהרחבה בעניין פלוני (ע"פ 664/23 מדינת ישראל נ' פלוני (11.6.2023) (להלן: עניין פלוני)) על טיבו של האשפוז הכפוי במסלול הפלילי, ועל היחס שבין הכלל לפיו "תקופת האשפוז או הטיפול המרבית תהיה תקופת המאסר המרבית" (סעיף 15(ד1)(2) לחוק טיפול בחולי נפש) לבין החרג המאפשר קביעת תקופת אשפוז מרבית קצרה יותר (סעיף 15(ד1)(2א) לחוק טיפול בחולי נפש).

בראש ובראשונה, אשפוז כפוי אינו "עונש", כהגדרת בא-כוח המערער. תכליתו להעניק טיפול רפואי מיטבי לנאשם-חולה-נפש לצד הגנה על הציבור מפני מסוכנותו. מטעמים אלו ובהתאם ללשון החוק וכוונת המחוקק ניכר כי "ברוב-רובם של המקרים יחול הכלל שלפיו בית המשפט יקבע באופן גורף וטכני את תקופת האשפוז המרבית כתקופת המאסר המרבית, ורק במיעוטם הנדיר של המקרים יחול החריג המאפשר לקבוע תקופת אשפוז מרבית קצרה מכך" (עניין פלוני, בפסקה 30). מה הם אפוא המקרים המתאימים לבוא בכל זאת בשערי החריג המצומצם המאפשר לקבוע תקופת אשפוז מרבית קצרה מתקופת המאסר המרבית? בעניין פלוני הבהרתי כי בכגון דא חל המבחן הבא: "כאשר נבחן המעשה כשלעצמו - אין כל פרופורציה סבירה בינו לבין תקופת האשפוז המרבית" (שם, בפסקה 36).

19. בשקלול האמור, נכון עשה בית המשפט המחוזי אשר פסע בדרך הכלל שלפי סעיף 15(ד1)(2) לחוק טיפול בחולי נפש ונתן צו אשפוז עבור המערער לתקופה מרבית של 20 שנים כתקופת המאסר המרבית בעבירת ניסיון לרצח. עובדות מעשה העבירה מדברות בעד עצמן ומלמדות על חומרת מעשיו של המערער, אשר דקר פעם אחר פעם את המתלוננת - גיסתו - נעל אותה בבית, ניהל אחריה מרדף אלים תוך שהוא ממשיך ודוקר אותה, מתעלם מתחינותיה כי יחוס על חייה ומלווה את מעשיו בהתבטאויות אשר יש בהן כדי לבטא את רצונו לגרום למותה באופן שאינו משתמע לשני פנים. כל זאת, במטרה לגרום למותה. במסגרת זו, כאמור, אין מקום לשקילת שיקולים שעניינם אחריות, אשמה ונסיבותיו האישיות של המערער בקביעת תקופת האשפוז המרבית.

כאן המקום לשוב ולציין כי תקופת האשפוז המרבית, כשמה כן היא - מרבית. עניינו של המערער יובא מעת לעת לפני הוועדה הפסיכיאטרית המיוחדת, ובהתאם למצבו הנפשי והתקדמותו הטיפולית, עשוי הוא להשתחרר בטרם ימלאו ימי תקופת האשפוז המרבית. במקרים כדוגמת זה שלפנינו, שומה עלינו לזכור כי "אמנם חירותו של החולה נפגעת במהלך האשפוז הכפוי, אולם תכליתו היא השבת כבודו וחירותו וכפועל יוצא השבת המסוגלות להיות אחראי להתנהגותו בחברה כבן-חורין" (עניין פלוני, בפסקה 11).

20. סוף דבר: אציע לחבריי כי נדחה את הערעור על כל חלקיו.

ש ו פ ט

השופט א' שטיין:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט ח' כבוב:

אני מסכים.

שופט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט י' אלרון.

ניתן היום, כ' בתמוז התשפ"ג (9.7.2023).

שופט

שופט

שופט
